
Univerzitet Crne Gore
Fakultet političkih nauka

Teorije javnosti
Predrasude i stereotipi

Predrasude i stereotipi
VI tema – 10. čas

Dr Zlatko Vujović

PREDRASUDE - POJAM

Pod predrasudama se u najširem značenju podrazumijeva iznošenje tvrdnji uz koje se pridružuje uvjerenost u njihovu tačnost – iako te tvrdnje nijesu potkrijepljene činjenicama niti zasnovane na argumentima, već su donesene bez prethodnog provjeravanja tačnosti kao i bez prethodnog razmišljanja o njima.

Predrasude su sudovi koji se donose bez predhodnog rasuđivanja.

Predrasude možemo definisati i kao logički neosnovan, uporno održavan i izrazitim emocijama praćen odnos prema različitim objektima ili klasama objekata. Pojam predrasuda može uključivati pozitivan i negativan odnos.

Vrlo često se ipak predrasudama daje uže značenje i pod predrasudama se podrazumijevaju negativni stavovi prema pripadnicima neke grupe ljudi, pripadnicima neke rase ili etničke grupe.

PREDRASUDE - POJAM

Predrasude se razlikuju od pogrešnih pojmova po tome što nijesu samo neopravdane generalizacije već se one uporno održavaju.

Predrasude su krute, nefleksibilne, otporne prema podacima i kad su ti podaci u suprotnosti sa generalizacijama koje one sadrže.

Predrasude sadrže i neprijateljska osjećanja, a mogu da rezultiraju i neprijateljskim ponašanjem.

Grupne negativne predrasude imaju negativan stav prema svim pripadnicima grupe. Prema njima se odnosi kao da svi imaju karakteristiku koja se neopravdano imputira cijeloj grupi.

Kao i druge vrste stavova predrasude su stečene. Stiču se socijalnim učenjem. Mala djeca prema istraživanjima nemaju rasnih predrasuda, tako ni djeca roditelja koji nemaju predrasuda.

Kao i stavovi predrasude predstavljaju trajne dispozicije reagovanja, djeluju na ponašanje i osnova su dosljednosti u reagovanju na određene draži.

PREDRASUDE – VRSTE

Predrasude treba razlikovati prema intenzitetu njihove emotivne i konativne komponente 3 grupe predrasuda:

1. Neke predrasude su proizvod konformiranja, podražavanja i usvajanja neopravdanog i pogrešnog shvatanja proširenog u sredini u kojoj pojedinac živi. Ovakve predrasude ne moraju biti praćene intenzivnim negativnim emocijama i lako se suzbijaju.
2. Drugu vrstu predrasuda čine one koje su snažno povezane sa tradicionalnim načinom života i tradicionalnim shvatanjima. One su sastavni dio ponašanja i reagovanja. One su dublje ukorinjenjene u ličnosti
3. Treću grupu čine predrasude praćene veoma intenzivnim emocijama koje imaju korijen u ličnim osobinama pojedinca, u njihovoj ličnoj nesigurnosti i nagomilanoj agresivnosti. Za njih su predrasude sredstvo kojim pokušavaju ublažiti lične teškoće.

PREDRASUDE – NACIONALIZAM I DRUGI OBLICI NACIONALNE VEZANOSTI

Kad je riječ o definicijama nacionalizma postoje dvije vrste. Prve nacionalizam izjednačavaju sa nacionalnom svijesti, a druge predstavljaju određenja koja naglašavaju da je nacionalizam stanje svijesti pri kome je lojalnost svojoj nacionalnoj državi superiornija svim ostalim lojalnostima.

Nacionalizam je ideologija nacionalne države. On uključuje stavove i vrijednosti. (etnocentrizam, nacionalni šovinizam)

Postoje tri grupe stavova i vrijednosti koje čine sadržaj nacionalizma:

1. Stavovi i vrijednosti u vezi sa naglašavanjem suvereniteta i autoriteta nacionalne države – (KAC) statizam
  2. Stavovi i vrijednosti kojima se naglašavaju pojedine institucije karakteristične za određenu nacionalnu državu (američki nacionalizam ističe kao institucije najveće vrijednosti slobodu konkurencije, politički sistem građanske demokratije, američki način života...)
  3. Stavovi kojima se ističe kulturna posebnost, naglašavaju specifičnosti naroda kao što je kulturo nasljeđe, jezik...Ovi stavovi čine ono što nazivamo nacionalnom svijesću.
-

VRSTE NACIONALNE VEZANOSTI - NACIONALIZAM

Četiri su vrste nacionalne vezanosti:

1. Nacionalizam društava koje tek nastoje da stvore svoju nacionalnu državu. Ističe se zahtjev za nacionalnim suverenitetom i ističe se kulturni identitet.
  2. Nacionalna ideologija je vezana za razvijena društva u periodu jačanja i širenja njihove moći, posebno kod država gdje eksploatacija postoji ne samo kod sunarodnika nego i nad drugim zemljama. Etnocentrizam im služi kao opravdanje za eksploataciju.
  3. Nacionalizam birokratsko-tehnokratskih društava.
  4. Nacionalizam u državama u kojima vladajući sloj gubi svoju moć te se kao odgovor javlja naglašavanje kulturnog identiteta, tradicije i istorije.
-

OBLICI NACIONALNE VEZANOSTI - INTERNACIONALIZAM

Internacionalizam je vrijednosn orijentacija pri kojoj postoji lojalnost i vezanost prije svega za čovječanstvo, za ono što se očekuje humanim, vrijednim, progresivnim i zajedničkim za sve narode i ljude.

USLOVI JAVLJANJA I ŠIRENJA PREDRASUDA

Naučnici razlikuju dvije grupe uslova:

1. društveno-ekonomski

Da bi se opravdala eksploatacija neke grupe ona se opisuje kao manje vrijedna.

2. Psihološki faktori u vezi sa ličnosti

Određene ljudske karakteristike pomažu da se objasni nastajanje predrasude

- a. Vežanost za grupu
- b. Sklonost ka generalizacijama
- c. Agresivnost kao prirodna reakcija na nezadovoljenje potreba i motiva

IZVORI NACIONALNE VEZANOSTI

Tri su grupe izvora koje utiču na nacionalnu vezanost (lojalnost naciji):

1. Služi zato što nacionalna grupa može. Ili ocjenjuje da može, da zadovolji omogući neke važne lične ciljeve, kao što je egzistencija, napredovanje. Te se kroz pripadnost naciji pojedinac osjeća sigurno.
2. Nacionalna vrijednost može postati vrijednost samo po sebi. Uzrok leži prije svega u vaspitanju i sistematskoj indokrinaciji.
3. Konformiranje, u prihvatanju, u sredini proširenih shvatanja. U tom potčinjavanju proširenim shvatanjima koriste se dva puta za postizanje konformiranja:
  - (a) Prikazivanje lojalnosti svojoj naciji kao nesporno i nužno kao i
  - (b) preduzimanje sankcija prema svakoj pojavi nacionalne nelojalnosti.

Etničke stereotipije

Nacionalizam i etničke predrasude se manifestuju u etničkim stereotipijama.

Razlika između predrasuda i stereotipa

Jedno shvatanje ih izjednačava, te vodi u predrasudama izvor stereotipa.

Drugo shvatanje smatra da su stereotipi izvedeni zaključci o pojedinim narodima na bazi iskustva. Oni mogu biti pogrešni kao sve generalizacije.

Stereotipi počivaju na nepotpunoj indukciji i predstavljaju uopštenu i neopravdanu generalizaciju, ali upravo zbog toga sadrže pored netačnih i djelimično tačne ocjene.

Shvatanja o funkciji stereotipa

Stereotipije predstavljaju se formiraju zato što predstavljaju generalizacije korisne za ocjenjivanje različitih pojava u životu.

Drugo shvatanje je da je funkcija stereotipija ne u tome da nam omoguće kategoriziranje i objašnjavanje različitih pojava nego da nam posluže kao opravdanje našeg neprijateljskog odnosa prema pojedinim grupama

---

Perzistencija i mienjanjanje stereotipije

Stereotipje se u nekim slučajevima mijenjaju. Objašnjava se da se smanjuju predrasude između ostalog i zbog većeg broja dostupnih informacija.

Teorije o porijeklu predrasuda

Teorije opravdane reputacije (prije svega rasističke teorije)

U osnovi nenaklonosti prema pojedinim narodima nalaze se stvarne razlike i realna suprotnost između njihovih osobina.